

ENCIKLOPEDIJA POLICIJSKEGA THRILLERJA

Staro-hollywoodskemu reku, da se zločin ne izplača, je »novi Hollywood« pripel tole dopolnilo: zločin se ne izplača prav zato, ker je sam Zakon že tako nemočan in paraliziran.

Šestdeseta v sedemdeseta: Thriller brez policaja

V prvih »novohollywoodskih« — prtežno gangsterskih — thrillerjih zato policajev sploh ni bilo: policaj je bil v teh filmih le oddaljeni opazovalec, le izobčenčeva predpostavka, le fantomska sled paraliziranega Zakona, le način, kako si izobčenec predstavlja svet, v katerem bi bil varen pred drugimi izobčenci. Ciklus je odprl film **Bonnie and Clyde** (Arthur Penn, 1967): izobčenca počneta, kar se jima zljubi, policaja je reducirana na naključnega opazovalca, na »pogled«, v skrajnosti pač na distancirani pogled kino-gledalca. Nadaljevali pa so ga filmi **Cool Hand Luke** (Stuart Rosenberg, 1967; izobčenec lahko počne karkoli, ker je že v zaporu oz. ker je že plen — nemočnega in pasivnega — Zakona), **Point Blank** (John Boorman, 1967; policajev ni nikjer, izobčencu so nevarni le drugi izobčenci), **In Cold Blood** (Richard Brooks, 1967; izobčenca Zakon obsodi na smrt zato, ker jima zunaj ni nič mogel), **The Godfather** (Francis Ford Coppola, 1972; izobčencu Zakon spet nič ne more in spet ga orožajo le drugi izobčenci), **The Anderson Tapes** (Sidney Lumet, 1972; izobčenec lahko počne, kar se mu zljubi, prav zato, ker je vseskozi pod nadzorom Zakona), **The Getaway** (Sam Peckinpah, 1972; izobčenca ogrožajo le drugi izobčenci) itd. Vrhunec in iztek ciklusa je predstavljal film **Dillinger** (John Milius, 1973): izobčenci počnejo, kar hočejo, ker pa so nevarni sami sebi, jih Zakon, že prilično mehničnemu vigilantu, ves čas le »čaka«, kar pomeni, da je spet — tako kot v filmu **Bonnie and Clyde** — reducirana na distancirani pogled kino-opazovalca.

Trideseta: Gangsterji brez policajev

Kot da je ta hollywoodski »rez« skušal zgolj rekapitulirati svoje korenine: gangsterski ciklus se je namreč tudi historično pojavil pred policijskim. Zasnovali so ga filmi **Underworld** (1927, Josef von Sternberg), **Lights of New York** (1928, Bryan Foy), **Doorway to Hell** (1930, Archie Mayo) in **Outside the Law** (1930, Tod Browning), uveljavili in katapultirali filmi **Little Caesar** (1931, Mervyn LeRoy), **The Public Enemy** (1931, William Wellman) in **Scarface** (1933, Howard Hawks), eskadriljo pa so zdiverzificirali filmi tipa **The Hatchet Man** (1932, William Wellman), **The Little Giant** (1933, Roy Del Ruth), **Quick Millions** (1931, Rowland Brown), **The Secret Six** (1931, George Hill) in **City Streets** (1931, Rouben Mamoulian). Policajev ni bilo še nikjer: če pa so že bili, potem so bili objekt komedije in burleske kot, denimo, **Keystone Cops**. Tudi ko je l. 1910 *Mednarodna zveza policijskih šefov* protestirala, da filmi policijo »smešijo« in prikazujejo »neprimerno«, to kaj prida ni

pomagalo, saj je neka raziskava pokazala, da so nekateri policijski rekruti »predebeli, preveliki in prestarik«, drugi »nepismeni, alkoholični in sifilitični«, spet nekateri »z velikimi dolgovi in zajetnimi kriminalnimi dosjeji«, neki policaj iz Kansas Cityja pa je imel celo »leseno nogo«. Da bi postal junak filma policaj, ni bilo nobenega razloga, s tem pa je tudi odpadla možnost, da bi film perspektiviral način, kako zločin (gangsterja in svet zunaj Zakona) vidi policaj: gangsterski film je vedno predstavil gangsterjevo perspektivo, potemtakem način, kako zločin (gangsterja, svet zunaj Zakona) vidi sam gangster. Veliki gangsterji so postali James Cagney, Edward G. Robinson, Paul Muni in George Raft: počeli so, kar se jim je zljubilo, bolj kot policaja so jim bili nevarni drugi gangsterji (npr. **Public Enemy**; zlasti so to lepo pokazali »zaporniški« filma tipa **The Big House**, **20 000 Years in Sing Sing**, **The Last Mile**, **I am a Fugitive from a Chain Gang** ipd., ki so spremljali gangsterski ciklus), bolj kot drugi gangsterji so si bili nevarni sami (npr. **Scarface**), sama policija je bila obsojena na »čakanje« in nemočno opazovanje, praviloma pa se je itak vmešala šele takrat, ko je gangster naredil že toliko napak, da jo je v resnici lahko razumel

kot odrešitev in darilo, potemtakem takrat, ko je bilo pravzaprav že povsem vseeno, ali konča pod strelom kakega drugega gangsterja ali pa policije.

Osemdeseta: Smešni policaji

Hollywood je policijo obdržal kot veliki objekt posmeha tudi v osemdesetih. Zgledi: **The Naked Gun** (David Zucker), **I'm Gonna Git You Sucka** (Keenen Ivory Wayans), **Feds** (Dan Goldberg), **Disorganized Crime** (Jim Kouf), **Fatal Beauty** (Tom Holland), **Crocodile Doundee 2** (John Cornell), **Recruits** (Rafal Zielinski), **Eat and Run** (Christopher Hart), **Dragnet** (Tom Mankiewicz), **Real Men** (Dennis Feldman), **Do in' Time** (George Mendeluk), **Niht Patrol** (Jacki Kong), **Course of the Pink Panther** (Blake Edwards), **Police Academy 1—6** (Hugh Wilson, dvakrat Jerry Paris, Jim Drake, Alan Myerson, Peter Bonerz), **Smokey and the Bandit II** in **3** (Hall Needham, Dick Lowry). Tarče: policija v uniformah (**Police Academy**), detektivi (**The Naked Gun**), FBI (**Feds**), CIA (**Real Men**), rangerji (**Smokey and the Bandit**), črnski detektivi (**I'm Gonna Git You Sucka**).

Sedemdeseta: Fantomi desnice

Ko je bil prvi novo-hollywoodski anti-policijski ciklus sredi razcveta, je že vzniknil drugi ciklus, ki ga je katapultiral film **The French Connection** (William Friedkin, 1971), nadaljevali filmi **Shaft** (Gordon Parks, 1971), **Dirty Harry** (Don Siegel 1971) in **The New Centurions** (Richard Fleischer, 1971), sklenil pa film **Walking Tall** (Phil Karlson, 1973): policajev individualizem je vedno soočen s fantomi svoje lastne nemoči in nedeljivosti samega Zakona, bolj kot izobčenci pa so policaju vedno nevarni prav drugi policaji, potemtakem njegovi partnerji.

Trideseta: G-Men

Gangsterski ciklus se je sredi tridesetih iztekel nasilno: pritiski javnosti so se zgostili v vpeljavi *Produkcijskega kodeksa* (Hays Code), ki je filmarji natančno predpisoval, kaj sme in kaj ne, FBI je po ugrabitvi Lindberghovega sina in seriji bančnih ropov na srednjem zahodu (Bonnie in Clyde, »Pretty Boy« Floyd ipd.) razširil svoj delokrog in pristojnost, po uspešni likvidaciji Johna Dil-

lingerja pa je postala njegova socialna vrednost zvezdniška. Policijski ciklus sta pogrnala filma **G-Men** (1935, William Keighley) in **Bullets or Ballots** (1936, William Keighley), oba pa sta pilotirala bivša gangsterja, prvega James Cagney, drugega Edward G. Robinson. Pa tudi sicer je bil policaj le podaljšek gangsterja: James Cagney je v filmu **G-Men** zrasel med gangsterji, potem pa se — na stroške starega gangsterja — izšolal za advokata itd.; Edward G. Robinson se mora v filmu **Bullets or Ballots** pomešati med gangsterje in ga na koncu čaka celo ista usoda kot gangsterja.

Štirideseta: Proceduralni thriller

Za razliko od tega »G-Men« ciklusa, v katerem so bili v ospredju vedno FBI-jevci, pa je s filmi **Boomerang** (1947, Elia Kazan), **T-Men** (1947, Anthony Mann) in **Naked City** (1948, Jules Dassin) vzletel »proceduralni« ciklus s svojim naturalističnim in psevdodokumentarnim prikazovanjem običajnega policaja, izgubljenega v rutinskem davežu preiskave, duhamornih zasledovanj in tehničnega profesionalizma. Klasični kasnejši primerek tega ciklusa predstavlja film **The FBI Story** (1959, Mervyn LeRoy). In če bi lahko rekli, da policaj v »G-Men« ciklusu vedno funkcionira kot vigilant, kar še posebej lepo ponazarjajo naslovi teh filmov (npr. **Let 'Em Have It, Muss 'Em Up, Don't Turn 'Em Loose, Show Them No Mercy** ipd.), potem moramo reči, da v »proceduralnem« ciklusu policaj z vigilantstvom ni imel več nobene zveze.

Sedemdeseta: Obrazi vigilance

Ravno ko sta se prvi in drugi ciklus iztekla, je vzletel tretji ciklus, ki so ga spletili filmi **Serpico** (Sidney Lumet, 1973), **Death Wish** (Michael Winner, 1974) in **Taxi Driver** (Martin Scorsese, 1976): junak — bodisi policaj, vigilant ali pa psihopat — se znajde »zunaj« Zakona prav zato, ker se skuša z njim poistovetiti; njegov individualizem je plen nedeljivosti Zakona, spet pa ga bolj kot izobčenci ogroža prav Zakon. Vsi ti trije filmi predstavljajo pravzaprav tri obraze vigilantstva, tri drame Zakona, tri načine, kako se skuša Zakon videti z neke zunanje pozicije oz. nevtralne distance: policaj, ki skuša zlomljeni (kompromitirani, skorumpirani) Zakon ponovno sestaviti (**Serpico**), vigilant, ki skuša funkcionirati kot nadomestek Zakona (**Death Wish**), in psihopat, ki skuša Zakon potlačiti (**Taxi Driver**). Prvi se Zakonu upira zato, ker ga več ne vidi, drugi zato, ker Zakon njega ne vidi, tretji pa zato, ker misli, da ga Zakon vidi.

Petdeseta: Vivisekcija policaja

Ti trije obrazi vigilantstva pa predstavljajo le repliko treh policijskih profilov, ki so se pod vplivom pop-psihoanalize, »proceduralnega« ciklusa in noir eksistencializma pojavili v petdesetih: Zlomljeni policaj (**Death Wish**), 1951, William Wyler), brutalni policaj (**The Big Heat**, 1953, Fritz Lang),

skorumpirani policaj) (**Touch of Evil**, 1958, Orson Welles).

Šestdeseta: Konzervativizacija liberalizma

Filmi **The Chase** (1966, Arthur Penn), **In the Heat of the Night** (1967, Norman Jewison) in **The Detective** (1968, Gordon Douglas), ki so bili refleksi liberalizma in anti-avtoritarizma šestdesetih, so se uprli vigilantstvu, konservativizmu in trdi liniji tolmačenja dvojice Zakon vs. Red, toda že filma **Madigan** (1968, Donald Siegel) in **Bullitt** (1968, Peter Yates), zlasti pa filmi **Coogan's Bluff** (1969, Donald Siegel), **Dirty Harry**, **The French Connection**, **The New Centurions**, **Badge 373** (1973, Howard W. Koch), **The Stone Killer** (1973, Michael Winner), **Magnum Force** (1973, Ted Post), **McQ** (1974, John Sturges), **The French Connection II** (1975, John Frankenheimer), **Enforcer** (James Fargo, 1976) in **Assault on Precinct 13** (1978, John Carpenter) so zrevoltiranost policijskega ciklusa usmerili v desno in ga konservativizirali, pa čeprav ne bi mogli reči, da je bila razlika med levim in desnim ciklusom velika: v prvem policaj Zakona ne vidi, v drugem mu je ovira, v obeh pa so mu drugi policaji (hierarhija, birokracija, organizacija) bolj nevarni od izobčencev.

Osemdeseta: Film noir

Film noir je v osemdeseta dospel brez policajev: kot da je bila sama noir forma, polna depresivnih zubljev, spotovskih senc, paranoičnih reakcij in težkih kompozicij, zadosten argument za odsotnost, neuporabnost ali pa šibkost Zakona, ki ga praviloma nadomešča in izigrava privatni detektiv. Tipični zgledi: 1. **I, the Jury** (Richard T. Heffron), že kombiniran z vigilanco; 2. **Hammett** (Wim Wenders), že kombiniran z buddy-buddy formulo; 3. **The Dead Can't Lie** (Lloyd Fonvielle), kombiniran z gotsko sci-fi romanco; 4. **Who Framed Roger Rabbit?** (Robert Zemeckis), že kombiniran z buddy-buddy formulo (privatni detektiv + animirani lik); 5. **Angel Heart** (Alan Parker), kombiniran z gotsko-satanistično ekstravaganco; 6. **Blood Simple** (Joel Coen), privatni detektiv je že negativen. Remake je bil pogost: privatni detektiv odpade, Zakon se ponotranji, policaj postane epizodna Minervina sova. Tipični zgledi: 1. **Cat People** (Paul Schrader), **Cat People** (Jacques Tourneur, 1942); 2. **Against All Odds** (Taylor Hackford), **Out of the Past** (Jacques Tourneur, 1947); 3. **No Way Out** (Roger Donaldson), **The Big Clock** (John Farrow, 1948); 4. **D. O. A.** ((Rocky Morton/Annabel Jankel), **D. O. A.** (Rudolph Mate, 1950). Če se na mestu Zakona znajde pravnik, potem si ga mora prigoljufati njegova žrtev (**Body Heat**, Lawrence Kasdan); če se na mestu Zakona znajde ženska, potem ga vedno pretirano in prenatalčno doživlja (**House of Games**, David Mamet; **Black Widow**, Bob Rafelson).

Osemdeseta: Vse v družini

Gangsterski film je bil v osemdesetih pre-

CLINT EASTWOOD in "DIRTY HARRY" A Malpaso Company Production Co-Starring HARRY GUARDINO • RENI SANTONI • ANDY ROBINSON • JOHN M. C. AND JOHN VERNON as "The Mayor" • Executive Producer Robert Daley • Screenplay by Harry Julian Fink & R. M. Fink and Dean Reisner • Story by Harry Julian Fink & R. M. Fink • Produced and Distributed by Warner Bros., a Warner Communications company • Released by Columbia-Warner

cej obroben, še najbolj so cvetele gangsterske parodije, ki so poudarile predvsem organsko neuporabnost in nepotrebnost policije: posel, ki bi ga morala opraviti policija, opravijo kar sami gangsterji. Zgledi: **Things Change** (David Mamet), **Married to the Mob** (Jonathan Demme), **Wisdom** (Emilio Estevez), **Though Guys** (Jeff Kanew), **Armed and Dangerous** (Mark Lester), **Wise Guys** (Brian De Palma), **Prizzi's Honor** (John Huston), **Mikey and Nicky** (Elaine May). Italijanska mafija je izgubila primat: umakniti se je morala kitajski (**Year of the Dragon**, Michael Cimino); **China Girl**, Abel Ferrara), kubanski (**Scarface**, Brian De Palma), židovski (**Once Upon a Time in America**, Sergio Leone) in pensilvanijsko-ruralni (**At Close Range**, James Foley). Pa tudi Elliottu Nessu (**The Untouchables**, Brian De Palma) in italijanskim materam (**Camorra**, Lina Wertmuller).

Osemdeseta: Zakon vs. narava

Zakon v naravi nima nobenega smisla: Zakon narave ne more obvladati, racionalizirati in »postvariti«, zato mora v naravi svoj odnos do »krivde«/»zločina« razrešiti sam. Zgled: v filmu **Unhinged** (Don Gronquist) morajo dekleta v gozdu sama obračunati z mesarskim psihopatom — policije/Zakona ni nikjer.

Ostali zgledi: **Justin Before Dawn** (Jeff Lieberman), **Campsite Massacre** (Andrew Davis), **Trapped** (William Fruet). Če se policaj pojavi, mora umreti: Zakon je v naravi mrtev, paraliziran, negiben, nemočen. Zgleda: **Death Valley** (Dick Richards), **The Hitcher** (Robert Harmon). Morilci v naravi so praviloma manjaki in psihopati: za njih veljajo le zakoni narave. Tudi urbanizacija lokacije manjaku ne odvzame status naravnega bitja: Zakonu ga ni mogoče podvreči, žrtev se mora z njim spopasti sama, če se policaj pojavi, mora umreti. Zgledi: **X-Ray** (Boaz Davidson), **Bloody Birthday** (Ed Hunt); **January Man** (Pat O'Connor); **Alone in the Dark** (Jack Sholder); **The Stepfather** (Joseph Ruben); **Rosary Murders** (Fred Walton); **Blind Date** (Nico Mastorakis); **The Slumber Party Massacre** (Amy Jones); **Still of the Night** (Benton). Faliranost Zakona je poudaril tudi mini-ciklus, v katerem je policaj bodisi negativec ali pa celo serijski morilec in manjak. Zgledi: **An Innocent Man** (Peter Yates), **Rosemary's Killer** (Joseph Zito), **Ghosts of the Civil Dead** (John Hillcoat), **Lock-Up** (John Flynn), **The Naked Face** (Bryan Forbes), **Out of the Dark** (Michael Schroeder), **Maniac Cop I in II** (William Lustig). Ali pa sin policajca. Zgled: **Relentless** (William Lustig).

Osemdeseta: Nevarni zakon

Zakon/policija/pravni sistem pa v tem ciklusu ni le odsoten, ampak je tudi nevaren samemu sebi in tistemu, ki naj bi ga ščitil. Zgledi: **Cutter and Bone** (Ivan Passer); **Thru Believer** (Joseph Ruben); **Midnight Run** (Martin Brest); **Her Alibi** (Berensford); **Masquerade** (Bob Swaim); **Wanted: Dead or Alive** (Gary Sherman); **Blue Velvet** (Da-

vid Lynch); **Legal Eagles** (Reitman); **F/X** (Robert Mandel); **Body Double** (Brian de Palma); **Siege** (Paul Donovan/Maura O'Connell); **The Star Chamber** (Peter Hyams).

Odsotnost Zakona so kompenzirali klatež (**Challenge**, John Frankenheimer), duhovnik (**Last Rites**, Donald P. Bellisario), rolkar (**Gleaming the Cube**, Graeme Clifford), desetletni deček (**Cohen and Tate**, Eric Red), falirani slepar (**The Squeeze**, Roger Young), stripar (**Slam Dance**, Wayne Wang), yuppie (**P. I. Private Investigations**, Nigel Dick), frizerka (**Nadine**, Benton), bivši agent (**Man on Fire**, Eli Chouraqui), zdravnik (**Frantic**, Roman Polanski), falirana igralka (**The Morning After**, Sidney Lumet); nedefiniran silak (**Heat**, Dick Richards), white-collar (**52 Pick-Up**, John Frankenheimer), sin špijona (**Never Too Young to Die**, Gil Bettman), predmestna gospodinja (**Compromising Positions**, Frank Perry), eks-komandos (**Commando**, Mark L. Lester), reporter (**Fletch**, Michael Ritchie), bančna uslužbenka (**Mike's Murder**, James Bridges), najstnica (**Scream for Help**, Michael Winner), slepa ženska (**Midnight Crossing**, Roger Holzberg), reporter (**Messenger of Death**, J. Lee-Thompson); **Good To Go**, Blaine Novak) vlomilec (**Lassiter**, Roger Young), peripatetični kung-fu redar (**Roadhouse**, Rowdy Herrington) in bivši policaj (**Deadly Force**, Paul Aaron).

Osemdeseta: Primat vigilance

Ciklus, ki je najbolj očitno beležil odsotnost in nemoč Zakona, sestavljajo vigilance, filmi, v katerih vzame Zakon v roke sama civilna družba. Michael Winner je leta 1974 s filmom **Death Wish**, v katerem se Charles Bronson maščuje za nasilno smrt svoje žene in katoničnost hčerke, spočel serijo, ki je v osemdesetih dobila tri nadaljevanja: v filmu **Death Wish II** (Michael Winner) se maščuje za posilstvo in samomor katonične hčerke, v filmu **Death Wish 3** (Michael Winner) postane njegovo vigilanstvo že kar poklic, v filmu **Death Wish 4: The Crackdown** (J. Lee-Thompson) pa ga na križarski pohod spet vrže smrt narkomanske najstnice. Ni jasno, zakaj mora imeti vigilan vedno in vsakič razlog, cinično rečeno, mar ni to, da so mu ubili ženo, dovolj, da je vigilan do smrti? Vigilanti imajo iste razloge: posilstvo žene, nasilna smrt sina (**Vigilante**, William Lustig), nasilna smrt prijatelja (**Stick**, Burt Reynolds); **Steele Justice**, Robert Boris), terorizem cestnih tolpa (**Stand Alone**, Alan Beattie; **The Annihilators**, Charles E. Sellier, jr.), prekupčevalci z mamili (**Band of the Hand**, Paul Michael Glaser), sadistični latino-ameriški valpet (**The Evil That Men Do**, J.-Lee Thompson), posiljena sestra (**Young Warriors**, Lawrence D. Foldes). Vigilan je arhitek (**Death Wish**), bivši policaj (**Stick**), bivši kaznjene (**Band of the Hand**), bivši vojak (**Steele Justice**), maturan (**Young Warriors**), ropar (**Johnny Handsome**, Walter Hill), bivši poklicni morilec (**The Evil That Men Do**) in celo slepec (**Blind Fury**, Phillip Noyce). V vigi-

CLINT EASTWOOD in "DIRTY HARRY" A Malpas Company Production C/O HARRY GUARDINO • RENI SANTONI • ANDY ROBINSON • JOHN LARCH and JOHN VERNON as "The Mayor" • Executive Producer Robert Daley • Screenplay by Harry Julian Fink & R. M. Fink and Stefan • Story by Harry Julian Fink & R. M. Fink • Produced and Directed by Don Siegel • PANAVISION® • TECHNICOLOR® from Warner Warner Communications company Released by Columbia-Warner Distributors Ltd.

lanta pa predelajo tudi policajca: **Remo Williams: The Adventure Begins** (Guy Hamilton). In ženska. Razlog: posilstvo. Bodisi fizično ali pa psihološko. Zgledi: **Call Me** (Sollace Mitchell), **Lady Beware** (Karen Arthur), **Ms45** (Abel Ferrara), **Extremities** (Robert M. Young). Drugi razlog: nasilna smrt brata. Zgled: **Lovely But Deadly** (David Sheldon).

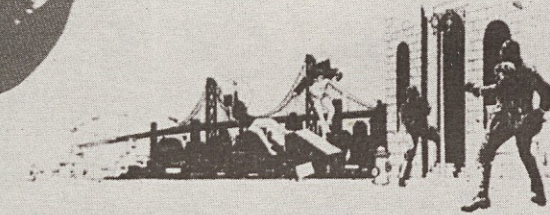
Osemdeseta: Faliranost zakona

Policaj je bil pogostokrat sam. To, da je sam, pa ni nekaj naravnega in samoumevnega, ampak le učinek in rana neke temeljne faliranosti in frustriranosti samega Zakona, policije kot institucije: policajev individualizem (izoliranost, osamljenost) je rezultat njegove nesposobnosti, da bi se prilagodil sistemu, instituciji, kolektivu, po temtakem rezultat dejstva, da se mora s tem, ko se bori proti kriminalu, vedno hkrati boriti tudi proti sami policiji, korupciji, hierarhiji, birokraciji, establishmentu. Njegova tarča je največkrat narko-mafija. Zgledi: **An Eye for an Eye** (Stee Carver), **Sharky's Machine** (Burt Reynolds), **They Call Me Bruce** (Elliot Hong), **The Mighty Quinn** (Carl Schenkel), **Rent-A-Cop** (Jerry London), **Action Jackson** (Craig R. Baxley), **Above the Law** (Andrew Davis), **Under Cover** (John Stockwell), **8 Million Ways to Die** (Hall Ashby), **Extreme Prejudice** (Walter Hill), **Year of the Dragon** (Michael Cimino), **Code of Silence** (Andrew Davis), **The Big Score** (Fred Williamson). Pogostokrat se mora soočiti z manjakom, psihopatom, serijskim morilcem ipd., ki vedno predstavlja le policajovo zrcalno podobo: policaj ga lahko dobi le tako, da razmišlja kot on. Najlepši zgled: **Manhunter** (Michael Mann). Drugi zgledi: **Vice Squad** (Gary Sherman),

Detective Harry Callahan. You don't assign him to murder cases. . .

You just turn him loose.

Clint Eastwood Dirty Harry.

The Dead Pool (Buddy Van Horn), **Someone to Watch Over Me** (Ridley Scott), **Cop** (James B. Harris), **White of the Eye** (Donald Cammell), **Prettykill** (George Kaczender), **The Night Stalker** (Max Kleven), **Murphy's Law** (J. Lee-Thompson), **Torment** (Samson Aslanian/John Hopkins), **Tightrope** (Richard Tuggle), **Gorky Park** (Michael Apted), **Sea of Love** (Harold Becker). Dostikrat je soočen s temnimi silami, militantnimi armadami, teroristi ipd. Zgledi: **Die Hard** (John McTiernan), **Dead Bang** (John Frankenheimer), **Betrayed** (Costa-Gavras), **Malone** (Harley Cocklis), **The Believers** (John Schlesinger), **Assassination** (Peter Hunt), **Dangerously Close** (Albert Pyun), **Cobra** (George Pan Cosmatos), **Black Moon Rising** (Harley Cocklis), **Blue Thunder** (John Badham), **Lone Wolf McQuade** (Steve Carver), **Beverly Hill's Cop 2** (Tony Scott). Tudi z zelo temnimi silami — samim satanom. Zgleda: **The Unholy** (Camilio Vila), **The First Power** (Robert Resnikoff). In še temnejšimi silami — z morilcem policajca. Zgledi: **Physical Evidence** (Michael Crichton), **No Man's Land** (Peter Werner), **Rage of Honor** (Gordon Hessler), **No Mercy** (Richard Pearce), **To Live and Die in LA** (William Friedkin), **Sudden Impact** (Clint Eastwood), **Beverly Hills Cop** (Martin Brest). Pa tudi z lažno ugrabitvijo: **Without a Trace** (Stanley R. Jaffe). Pravo ugrabitvijo: **Kinjite: Forbidden Subjects** (J. Lee-Thompson). Armado gangsterjev: **Raw Deal** (John Irvin). Pobebligimi roboti: **Runaway** (Michael Crichton). In seveda z najtemnejšo temno silo — s samim policajem: **Witness** (Peter Weir). Še dva zgleda: **Borderline** (Jerrold Freedman), **The Border** (Tony Richardson). Policaj je sam proti policiji, njeni notranji skorpupiranosti: njegova osamljenost zani-

kuje buddy-buddy formulo. Buddy, partner, drugi namreč vedno jamči za realizem in objektivnost spletke, konspiracije, »primerak«.

Osemdeseta: Smrtonosni partnerji

Kljub militantnemu in križarskemu individualizmu pa je številne vidike buddy-buddy formule v rudimentarni obliki obdelal že Clint Eastwood v seriji o inšpektorju Callahanu (aka »Dirty Harry«), ki se je iz sedemdesetih let zavlekel globok v osemdeseta. V filmu **Dirty Harry** se je znašel v tandemu s hispanitom, v filmu **The Enforcer** z žensko, v filmu **Sudden Impact** (Clint Eastwood) s črncom, v filmu **The Dead Pool** (Buddy Van Horn) z orientalskim kung-fu tolkačem, v filmu **Magnum Force** pa se je partnerstvu radikalno uprl: policaj v koalicijo s policijo ne more, če pa že gre, potem ji je nevaren bolj kot izobčenci (njegov partnerji itak bodisi umrejo ali iz koalicije z njim izstopijo). V osemdesetih se je skozi buddy-buddy formule zavrtela sikozi različne tipe partnerstva: policaj in policaj-homoseksualec (**Partners**, James Burrows), beli in temnopolti policaj (**Lethal Weapon**, Richard Donner; **Running Scared**, Peter Hyams), mladi in stari policaj (**10 to Midnight**, J. Lee-Thompson; **Stakeout**, John Badham; **Colors**, Dennis Hopper), policaj stare šole in policaj nove šole (**Mississippi Burning**, Alan Parker), policaj in policistka (**Three Kinds of Heat**, Leslie Stevens), policistka in robot (**Robocop**, Paul Verhoeven), belopolti policaj in orientalski kung-fu policaj (**The Protector**, James Glickenhaus), kung-fu policaj in temnopolti policaj (**Killpoint**, Frank Harssi), policaj in temnopolti kaznjene (**48 Hrs.,**

Walter Hill), policaj in prekupčevalec z mamili (**Tequila Sunrise**, Robert Towne), policaj in Indijanec (**Renegades**, Jack Sholder), ruski in ameriški policaj (**Read Heat**, Walter Hill), policaj in vojak (**Presidio**, Peter Hyams), policaj in gorski vodič (**Shoot to Kill**, Roger Spottiswoode), eks-šerif in filmski zvezdnik (**Sunset**, Blake Edwards), policaj in psiho-policaj (**The Killing Time**, Rick King), policaj in odvetnik (**Shakedown**, James Glickenhaus), odvetnica in politik (**Suspect**, Peter Yates), skorumpirani policaj in rigidna FBI-jevka (**The Big Easy**, Jim McBride), eks-policaj in profesionalni morilec (**Best Seller**, John Flynn), policaj in zasebni detektiv (**City Heat**, Richard Benjamin), uravnovešeni in neuravnovešeni policaj (**Tango and Cash**, Andrei Konchalovsky), policaj in krvni sorodnik (**Next of Kin**, John Irvin), policaj in bitje s tuje planeta (**Alien Nation**, Graham Baker), **The Hidden**, Jack Sholder), policaj in pes (**K-9**, Road Daniel; **Turner and Hoch**, Roger Spottiswoode). Partnerja sta se znašla tudi na Japonskem (**Black Rain**, Ridley Scott), na mehiški meji (**Flashpoint**, William Tannen) ali pa celo v Vietnamu (**Off Limits**, Christopher Crowe).

1990: Konec partnerstva

»Buddy-buddy« ciklus je v osemdesetih najbolj ostro katapultiral prav Hillov film **48 Hrs.**, Policijski »buddy-buddy« ciklus je vsekakor povzetek vseh velikih policijskih ciklov: policajca vedno počneta, kar se jima zljubi, bolj kot izobčenci so jima nevarni drugi policaji in bolj kot drugi policaji sta si nevarna sama, zunaj Zakona se praviloma najdeta zato, ker se skušata vanj preveč vživeti, izobčenci predstavljajo le refleksi njune nemoči in paraliziranosti, zaradi česar so bolj kot policajema prepriščeni drugim izobčencem. V filmu **48 Hrs.** izobčenci policajcu (Nick Nolte) ukradejo pištolo, simbol moči Zakona: in medtem ko jo ta obupano išče, se izobčenci z njo medsebojno pokončujejo. Film **Another 48 Hrs.** (Walter Hill, 1990) zdaj ta ciklus zapira: pištola je postala neulovljiva (pada iz rok, se izgublja), nemočna (policajca izobčenci razrešeta), toda oblečen ima neprebojni jopič, falirana (ko bi se morala Eddie Murphy in izobčenec postreliti, sta njuni pištoli prazni), neuporabna (ko hočeta policajca streljati, ne moreta, ker se izobčenca pomešata med ljudi), naključna (Eddie Murphy jo izobčencu dobesedno ukrade iz rok) in pred-seksualna (Eddie Murphy od barske zajčice zahteva pištolo). In ne le to: policijo je že obsedel korporativni duh (500 000 dolarjev je za policajca žepnina), zato ni čudno, da policajcu nihče ne verjame, da je pištola sploh kdaj obstajala. Plus: policaj na koncu ustrelil svojega partnerja, za katerim se skriva izobčenec. Policijski film je očitno pred novim valom individualizma. Policijski Buddy-buddy thriller se je iz svoje klasične faze prevesil v fazo, v kateri se je začel samo-uničevati (**Internal Affairs**, Mike Figgis), samo-parodirati (**Tango & Cash**, Andrei Konchalovsky) ali pa samo-kritizirati (**Dead Bang**, John Frankenheimer), s čimer je postal »primer«, s katerim je soočen policaj, spet le fantomski in paranoični refleksi njegovega anarhičnega ega.

MARCEL ŠTEFANČIČ, jr.